

“Uzun zamandır rüyalarımız da kâbuslarımız da bize ait değil”

Son yıllarda isminden çokça söz edilen yazarlardan Nermin Yıldırım, “Unutma Dersleri” adlı yeni romanı Mart sonunda raflardaki yerini aldı. Daha önceki kitaplarında da hafıza, bellek, rüya gibi kavramların peşine düşen Yıldırım İAN Edebiyat’ın bu ayki Odak Yazarı oldu.

FOTOGRAF: JANA VILKUSOVA/ARTEL

SEVAL ŞAHİN
SEDA BÜTÜN
ARZUHAN BİRVAR

Seda Bütün: 2010 yılından beri İspanya’da yaşıyorsunuz. Ancak anlaşılabilir o ki, bir taraftan da bir ağrıyı hep burada, dışarıda olmak, Türkiye’ye dışardan bakabilmek düşünce dünyanızı ve yazınızı nasıl etkiliyor?

Açıkcası göçü kararım yazma ile ilgili değildi. Ama gitmeden önce bu kararım romanlarımı başlangıçta düşündüğümünden daha fazla tesir ettiğini gördüm. Uzaktaki olmanın avantajlarını da dezavantajlarını da yaşıyorum. Dil-den uzak olmak çok zor. İspanya’ya hasta edecek kadar zor. Düpedüz kalbini kırıyor benim. Ama öte yandan dışarıdan bakmak ve istediğim zaman içeri girme özgürlüğüne sahip olmak da çok güzel. Benim geniş bir coğrafyada hareket halinde olmam, romanların coğrafyasını da genişletti bir biçimde. Metinlere paralel zamanlar, paralel coğrafyalar ve hikâyeler olarak yaşadıkları çok ayakkı yaşandı. Ülkeye dışarıdan bakmak, pek çok şey dışarıdan bakabileceğinizi gösterir. İçinden dışarıya çıkabileceğinizi, dışarıya çıkabileceğinizi bir yazar için iyi bir şey. Öte yandan sık sık Türkiye’ye gelip uzam uzam kalıyorum. Yazdıkları bir yana, kendi dilimin sesini uzam uzam duyurmak benim için katlanılır gibi değil. Vatani dilime önem lazım. Sakağ’da o dönem çocukları olan ihtiyaçları ulaştım, onlarla röportajlar yaptım. Gazetecilikten gelmenin avantajlarını epey kullandım o süreçte. Komuyla ilgili bolca okuma yaptım ama elinden geldiğince atmosferi, daha doğrusu ondan geride kalanları solumaya, anlamaya, hissetmeye çalıştım. Romani bir buçuk senede yazdım. Ama hazırlıkları çok daha önce başlamıştı.

Seval Şahin: Söz gazeteciliği geldiği için araya gireceğini gazetecilik edebi hayatınızda nasıl yere sahip?

Galiba gazetecilik bana olayları dışardan ve serin bir biçimde bakmayı, meseleleri farklı açılarından ele almayı öğretti biraz. Yeri gelince içeriden yeri gelince dışarıdan bakmayı bilme edebiyatı önemlidir. Onun dışında, az önce söylediğim gezilerde bilgi alacağım insanlara doğru soruları sora-

madan evvel bir hazırlık dönemi oluyor elbet. Bu dönem en az masa başına geçip yazmak kadar önemsiyorum üstelik. Çünkü ben yazıya oturmadan evvel romanları kafasında kuran, çatıya çatan, çerçeveyi belirleyen, hatta ana hatlarıyla da olsa bölüm bölüm haritasını çikaran yazarlardırım. Ne yazacağımı en başından bilmek, ilmek ilmek ilerleyen delikler bir örgü için lazım. Elbette yazmaya başladıktan sonra karakterler ve hikaye beni başka yönlere sürükleyebilir ve hatta doğal olanı da budur ama romanın genel hatlarını yazmaya oturmadan evvel belirlerim. Genellikle romanların çoğunda tarihsel, politik bir arka plan olduğundan, eli tevelli de anlatılmadık dönemlerin çoğuna yetemediğinden ciddi bir araştırma yapmam gerekiyor. Bu beni yazmak kadar heyecanlandırır bir süreç. Her kitap ayrı bir yolculuk, bir serüven oluyor böylece. O süreçten kısaca bahsetmek gerekirse... Evvela okumaları yaparım. Sonra ele aldığım konularla ilgili danışmanlarla çalışırım. Yani konunun uzmanlarını dinlerim, röportajlar yaparım, okumaları ardından aklımda beliren soruları sorarım. Ve son olarak da roman gerektiyorsa, ilgili seyahatleri yaparım. Mesela “Saklı Bahçeler Haritası”’nı yazarken romanda geçen bölgeleri tek tek ziyaret etmiştim. İspanya’ya İspanya’nın izni sürdüm. Sonra İkinci Dünya Savaşı döneminde Polonya’daki toplama kamplarından geriye kalanları ziyaret ettim. Varşova’da, Krakow’da o dönemin çocukları olan ihtiyaçları ulaştım, onlarla röportajlar yaptım. Gazetecilikten gelmenin avantajlarını epey kullandım o süreçte. Komuyla ilgili bolca okuma yaptım ama elinden geldiğince atmosferi, daha doğrusu ondan geride kalanları solumaya, anlamaya, hissetmeye çalıştım. Romani bir buçuk senede yazdım. Ama hazırlıkları çok daha önce başlamıştı.

bilmek gerekir. Gazetecilik refleksi bu noktalarda işime yaradı. Ama öte yandan edebiyatın çizgileriyle gazeteciliğin çizgilerini birbirinden iyi ayırmak gerekir. O dil, o bakış elinize yazışma bu kolayca dezavantaja dönüşür. Metne hesap kitap girer, sahici değil. Velhaili yazarlık serüvenimde gazetecilikten faydalandım ama onun kendine has dilini ve kimliğini yazdığım metne sızdırmadım da dikkat ettim.

S.B.: “Saklı Bahçeler Haritası”nda Suad ve Behiye’nin birbirlerine hikâyelerini anlatmaları mektuplarda görüyoruz ki kişisel hikâyeleri yaşadıkları coğrafyanın tarihine paralel ilerliyor. Bir Alman’la kaçıp Berlin’e yerleşen Behiye’yi 1933-60 yılları arasında Avrupa’nın en ateşli, tehlikeli bölgelerinde bir maceranın ortasında görüyoruz. Onun tam tersi bir karaktere sahip kartesi Suad ise İstanbul’da bir köşkte tam bir inziva hayatı içerisinde. Kartesinin aksine neredeyse evinden bile çıkmıyor ama mektuplarında yine 1933-60 yılları arasındaki Türkiye’nin en önemli, problemi derunlarında haberdar olduğunu ve etkilediğini görüyoruz. Bu olayları o günün şartlarında pek de dillendirmediği düşünülmesi Suad’ın bunları yazması romanı için gerçekliğini sarsıyor mu, ateşli, tehlikeli bölgelerde yaşamış mı, suad’ın bu hikâyeleri zedelemesi pahasına bu olaylara yer vermek istemesi işti örtülmesi görülmektedir, gündeme tasmak gibi bir kaygı taşıdığını anlamına mı geliyor?

İnsanın ruhi iklimini anlamak için yaşadığı dönem ve coğrafyanın iklimini bilmek gerekir. Bu yüzden romanlarımızda genellikle karakterlerin psikolojik dünyasını zamanın ruhuna birlikte sunmaya çalıştım. “Saklı Bahçeler Haritası”nda da yapmaya çalıştım bu. Bir de kişisel ve toplumsal bellek meselesi romanlarımızda her zaman önemli oldu. Bugünkü sanıkların kökünü geçmişteki travmalarda aradığımız bahsinin ettirildiği konular romanlarımızda çeşitli biçimlerde girer. Evet, bu konulardan bahsetmeyi özellikle istediğim ama bunu romanı gerçekliğini sarsarak yapmak fikri beni korkutur. Bu konular mı yoksun romanın gerçekliği sadık kalmak mı gibi bir seçim yapmam gerekirse romanın kendi gerçekliği sadık kalması tercih ederim. Şifre bu gerçekliği uğruna, çok zamanlı ve mekânli bir roman olan “Saklı Bahçeler Haritası”nda, dönem-

“Unutma Dersleri”ni yazarken Kafka ve Tanpınar kafamın içinde dönüp durdu. Mazi İmha Merkezi’ni kurgularken aklımda çeşitli tarifler uçuşuyordu. Öyle bir yer olsun istiyordum ki hem günümüzde çarpıcı bir karşılığı olsun, hem de tümüyle fütüristik bir yer gibi görünüp gelecektek haber versin.”

lere, mektup ve konuşma diline, mekânlara filan bağlı olarak karakter için ayrı sözlük oluşturdum yazarken. Verdiğiniz örnekte dediğiniz gibi Suad hayatını bir babasının diğeri kocasının köşkleri olmak üzere iki evde, duvarlar arasında geçirmiş bir kadın. Ama bu köşkler dönemin minyatür Türkiye’si gibi hissedildi. Babası sayesinde ticarâtlarla, kocası sayesinde politikacılarla. Nev-zat Bey sayesinde Avrupa ve sanat dünyasıyla, aile dostları Dikran Amca’lar sayesinde de İstanbullu azınlıklarla yakın temas halinde Suad. Çevresindeki karakterleri, o köşklere gelip gidenleri bunu gözeterek kurdum zaten. Velhaili o dönem çok konusulan mevzular olmasa da Suad bahsettiğimiz konuların hepsine doğrudan temas ediyor. Varlık Vergisi’nden etkilenenler aile dostları, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde yeni yazıyı sökmemeyi kendi anesesi, Demokrat Parti kurucularından biri kocası ve derken Suad dört duvar arasında ama dönemin Türkiye’sinin göbeğinde yaşıyor. Uzaktaki olup bitenler gibi görünen bütün bu meselelerden, çevresindekilerden dolayı bire bir etkileniyor.

Arzuhan Birvar: “Rüyalar Anlatılmaz” romanınız adından anlaşılacağı üzere rüya odaklı. Rüyalarından beslenmeniz neler etkiledi?

Son yıllarda mola versem de çocukluğundan beri günlük tutuyorum. Üniversite yıllarımdan beri de rüya günlüğü. Bu anlamda gece hayatı renkli bir şeydir. Rüyaların bir biçimde romanlara da sızyor aslında. “Rüyalar Anlatılmaz”daki Eyyüp’ün rüyaları be-

nim rüyaların değil ama kendi rüyalarından yola çıkarak kendini tanıyama çalışmış biri olarak, Eyyüp’ün rüyalarından yola çıkarak onu anlamaya denememe neden oldu bu rüya günlüğüne tutma alışkanlığı. Yazarken her zaman karanlıkta kalana ilgi duyuyorum. Hikâyeyi kilitli sandıklarda, karanlık odalarda yazıp yazıp kassan gölgelerden arayanlardım. Bu yüzden rüyaları benim için doğru adres. Romani yazarken psikolog Tolga Erdoğan’dan danışmanlık aldım. Rüyalar üzerine uzun okumalar yaptım. Psikolojiyle zaten ilgili biriyim. Beyin denen organıdan kaçıp korkuyorum ama bir o kadar da merak ediyorum. Rüyaları vesile edip bilincaltı denen çöplüğü bolca karıştırdım hazırlık süreci boyunca. Ne rüyalar benim rüyalarım ne de hikaye benim hikayem ama yine de roman bittiğinde silkelmiş hali gibiydim. Ne diyeyim, Allah kimsesi bilincaltıya eline düşürmesin, bilincaltıya terbiye etmesin!

A.B.: “Rüyalar Anlatılmaz” romanınız Eyyüp’ün rüyaları ve bu rüyaların yola çıkarak onu arayan Pinar’ın kişisel yolculuğuna dönüştürüyor. Rüyalar insanların maskelerinden soydukları yerler midir yoksa biraz da başlamakta, yüzleşmekte korkutmuş her şey karşı zihnimizin bir eteleme mekanizması mıdır? Belki de Charles Fisher’in dediği gibi hepimizin güvenli deliliklerdir.

Bildiğim gibi çok farklı yaklaşımlar var. Rüyalar hakkında bir sürü şey söylenmiş bugüne dek. Ben gecelerimizin gündüzlerimizden bir tezahürü olduğuna düşünülürken. Zaman ve mekân dışı ama zaman ve mekân da dahil, dünya dışı ama dünyaya da dahil başka bir gezegen olabilir. Galaksimizin en tehlikeli gezegenlerinden biri. Hem olmadık zamanlarda ille de doğruyu söyleyen bir çocuk, hem de metafizik konuları bir sair gibi. Bazı geçmişten geçen gelecekte haber getiren kahinler gibi. Külağımıza korkutmuş şeyleri hisledikten hayali ovum arkadaşları, gözlenen eski sevgililer, ölmüş akrabalar, doğmamış bebekler gibi. Hem hepsi, hem de hiçbirini. Tek bildiğim şu; rüyalar müthiş tekinsiz sular. O yüzden içine girip yüzülmeliyiz. Bakmalıyız. Görmeliyiz. Karanlıktan korkan ışığı açmalı.

A.B.: Eyyüp’ün rüyalarını unutmasında

